Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024
№ 2

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google Scholar

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 794 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr 10
Baxtiyor Islamov

Kichik biznesni rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati 12
Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G'oipnazarov

Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System 18
Zufarova Nozima Gulamiddinovna

Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko'rsatkichlari va ekologik muammolar 26
Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich

Yashil budjetlashtirish va uni O'zbekistonda joriy etish istiqbollari 32
Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi

Iqtisodiyotda ta'lim va fan integratsiyasining asosiy yo'nalishlari 37
Yormatov Ilmidin Toshmatovich

Transport vositalari va yo'llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir 41
Agzamov Shaxboz Akmalovich

Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish 46
A. X. Salamov

Biznes-reja baliqchilik xo'jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida 50
Dosmuratova Shaxista Kengashovna

Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi 57
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari 65
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich

Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari 69
Shamsiyev Nodir Muratovich

Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari 74
Shagazatov Oybek bahodirovich

Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo'nalishlari 78
Davlatov Sanjar Abdimannonovich

Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari 82
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich

Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo'nalishlari 86
Yuldasheva Kamola Miraliyevna

O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) 91
Yoriyeva Farangiz Murodillayevna

Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi 96
Nazarova Umida Avazovna

Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari 100
Mirzaxodjayev Alisher Botirovich

Globallashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish 105
Mirzayev Musurmon Umidullayevich

Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o‘rni va ahamiyati........110
Fayziyeva Aziza Azamat qizi

Ta’lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili........115
Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich

Ta’minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish........121
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi

Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari........125
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich

Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан........131
Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari........137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich

Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish........143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva

Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili........150
Sultonboeva Munira bahodirovna

Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar........156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o‘g‘li

Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта........161
С. С. Алиева, А. Назаров

Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish........169
Sheraliyeva Saida Azatovna

Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari........172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich

Инклюзивное образование и его особенности........177
Зайнутдинова Умида Джалоловна

Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo‘llari........181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich

Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo‘llari........186
Hakimov Ulug‘bek Furqat o‘g‘li

Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari........190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G‘ulomjon o‘g‘li

O‘zbekistonda sug‘urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi........195
G. Adilova

Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o‘yinlar nazariyasi usuli bilan baholash........199
Mardiyev Nurali

Yengil sanoatda “lean production” konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlari........205
Yaxyayeva Inobat Karimovna

Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta’siri tahlili........209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o‘g‘li

Ko‘chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari........215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich

Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari........223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna

O‘zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar........228
Eshimov Alisher Dusmurodovich

Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi) 236
Norqobilov Akobir Iso o'g'li

Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari 242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich

Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari 247
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li

Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari 252
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li

Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari 258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich

O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish 262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi

Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli 268
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li

Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari 276
Sobirov Otabek Olimjonovich

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari 279
Kultayev Farxod Shavkatovich

Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish 283
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich

O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari 286
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich

Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari 290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna

Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati 295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li

Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtirishda tahlil qilish 299
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi

Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari 304
Abdullayev Boburjon Akbaralievich

Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni 308
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li

Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish 312
Mirzayeva Nargiza Batirovna

Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv 316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov

Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation 321
Mukhlisa Ikramova

Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri 327
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev

Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba 331
Kadirova Sharofat Amonovna

Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО "Ўзтемирйўлйўловчи" 334
Н. Э. Кахарова

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi 339
Sharipov Bobur Anvar o'g'li

"STEKLOPLASTIK" MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish 344
Musyeva Shoira Azimovna

Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari 350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova

Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans....355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova

Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligiini KPI orqali baholash uslubiyati 359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich

Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari 364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna

Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari 371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi

Процессы цифровизации АО "Hududgazta'minot" 375
Хусанов Кахрамон Нишонович

O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari....380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li

Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi 383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich

Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash....388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari....396
Sh. Madraimov

Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida....399
Xasanova Lola Mamasharifovna

Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari 402
B. B. Berkinov

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari 411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li

Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida) 415
Karimov Bekzodjon Ilxomovich

Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari 422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li

Финансы или корпоративные финансы....428
Уринов Бобур Насиллоевич

In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features 434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi

Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari 439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li

Сокращение уровня бедности в Узбекистане 445
Амирджанова Ситора Суннат кизи

Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta’sirini baholash 450
S. B. Inoyatov

Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari 455
Maxmudov Rahimjon Hamid o‘g‘li

Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari 462
Ollokulova Feruza Mansurovna

Kambag‘allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta’minlashning muhim omili 465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich

Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati 471
Xalmuxamedova Zeboxon Babaxanovna

Tijorat banklari o‘rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta’minlash istiqbollari 475
M. Yuldosheva

Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari 482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

O‘zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili 489
Mirzayev Mirza Abdullayevich

Oliy ta’lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi 494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna

Integrasiya sharoitida to‘qimachilik sanoatining rivojlanishi 501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna

Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o‘tkazish jarayonlarini takomillashtirish 505
Karamatova Noiba Husnitdinovna

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta’minlashning nazariy jihatlari 512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich

Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ 519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович

O‘zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo‘llari 524
Sultanov Baxram Begdullayevich

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях 528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна

Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta’lim sifatiga ta’siri 536
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi

Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin 541
Muminov Akmal Tulkunovich

Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta’lim tizimining ta’siri 545
Nasimov Adiz Azamat o‘g‘li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich

Respublikada fermer xo‘jaliklarga xizmat ko‘rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash imkoniyatlari 550
Shukurov Ilxom Safarboyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Turli mamlakatlarda oliy ta’limni moliyalashtirish yo‘llari 557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi

Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi 562
Yuldashev G‘iyos Turabekovich

Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari 566
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna

Qishloq xo‘jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish 572
Boltayev Abror Sayitmuradovich

Секреты интересного урока в начальной школе 579
Гараева Олеся Владимировна

Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o‘rni 582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna

Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi 586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich

O‘zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida 593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich

Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control 599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich

Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari 604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich

Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки 608
Жураев Ислом Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна

Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba 614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich

Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi 621
Po‘latov Ma’murjon Murodjon o‘g‘li

Oliy ta’lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari 625
Abdukadirova Kamola Azimovna

Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari 629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o‘g‘li

Ichki turizmni rivojlantirish bo‘yicha infrastruktura holati 636
Dehqonov Burxon Rustamovich

Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llari 642
Kamilov Abror Anvarovich

O‘zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish 647
Dodiyev Fozil O‘tkurovich

O‘zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari 653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o‘g‘li

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari 658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o□g□li

Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish 663
Saitkamolov Muxammadxo‘ja Sobirxo‘ja o‘g‘li, Karabayev Rustam Zafarovich

Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug‘urta institutlarining tutgan o‘rni 673
K. A. Sharipov, D. Jo‘rayev

Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini 678
Aripov Oybek Abdullayevich

Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture 683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi

Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili 690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna

Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies 698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi

A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages 705
Davronova Zilola Gulomovna

Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish 709
Farmanova O'g'iloy Aliqul qizi

Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari 715
Maxmudov Azamat Normuradovich

Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari 721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar 727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich

Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish 734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari 741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li

Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari 747
Xusanov Ulugbek Nishanovich

Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar 752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi

Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida) 757
Odil Norboyev

Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlari 761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi

Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki 764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna

Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali
aniqlashning ekonometrik tahlili 769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna

Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry,
role and application of technologies 780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich

Banklarda risklarni diversifkatsiyalashning mohiyati va ahamiyati 787
Baxriddinov Sharofiddin

TIJORAT BANKLARI FOND BOZORIDAGI AKSIYALAR NARXINI O‘ZGARISHINI EBO MODULI ORQALI ANIQLASHNING EKONOMETRIK TAHLILI

Yuldoshova Manzura Ollashkurovna
Toshkent amaliy fanlar universiteti Iqtisodiyot fakulteti
“Tarmoqlar iqtisodiyoti” kafedrasi katta o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarini aksiyalari narxiga ta’sir qiluvchi ko‘rsatkichlar tahlil qilingan.EBO moduli orqali tijorat banklari aksiyalarini korrelyatsion-regression tahlili o‘tkazilgan. Tijorat banklarining EBO ko‘rsatkichlariga ta’sir qiluvchi omillarning umumiy xususiyatlari o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: EBO moduli, tijorat banklari, qimmatli qog‘oz, aksiya, fundamental tahlil, texnik tahlil, korrelyatsiya-regressiya tahlili, ROE, ROA.

Abstract: In this article, indicators affecting the price of shares of commercial banks are analyzed. Correlation-regression analysis of shares of commercial banks was conducted through the EBO module. The general characteristics of the factors affecting the EBO indicators of commercial banks are studied.

Key words: EBO module, commercial banks, stock, stock, fundamental analysis, technical analysis, correlation-regression analysis, ROE, ROA.

Аннотация: В данной статье анализируются показатели, влияющие на цену акций коммерческих банков.Корреляционно-регрессионный анализ акций коммерческих банков проводился посредством модуля EBO. Изучены общие характеристики факторов, влияющих на показатели EBO коммерческих банков.

Ключевые слова: Модуль EBO, коммерческие банки, акции, акции, фундаментальный анализ, технический анализ, корреляционно-регрессионный анализ, ROE, ROA.

KIRISH

“2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida davlat ulushiga ega tijorat banklarida transformatsiya jarayonlarini yakunlab, 2026-yil yakuniga qadar bank aktivlarida xususiy sektor ulushi 60 foizgacha chiqarish ustuvor maqsad belgilangan”[1]. Davlatimiz rahbari tomonidan yana bir muhim vazifa – samarali fond bozorini shakllantirish masalasi ko‘tarildi. “Aynan fond bozorini kuchaytirish istiqbolda tijorat banklari faoliyati rivoji uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki iqtisodiyotni moliyalashtirishda kredit va fond bozorlari o‘rtasida keskin raqobat yuzaga kelishi har ikkala sohaning raqobatda ustunlikka intilishi orqali rivojlanishni ta’minlaydi. Bundan esa milliy ishlab chiqaruvchi, kapital zarur bo‘lgan tomon arzon kapital jalb qilish imkoniga ega bo‘ladi. Shu bois, iqtisodiyotni moliyalashtirish nuqtayi nazaridan moliya bozorining birja modelini tanlagan mamlakatlarda bank tizimi ham yuqori darajada rivojlangan. Yoki aksincha, iqtisodiyotni bank vositasida moliyalashtiruvchi mamlakatlarda ham fond birjalari to‘liq raqobatchi sifatida rivojlanganini ko‘rish mumkin. Yurtimizda ayni vaqtda iqtisodiyotda davlat ishtiroki yuqoriligi emitentlarning fond bozoridagi faolligiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda”[2].

Bundan tashqari banklarni fond birjasida ishtirok etishini cheklovchi bir nechta me’yoriy-huquqiy hujjatlar mavjud bo‘lib, ular bevosita banklarning fond bozorida erkin ishtirok etishini cheklaydi. Jumladan, “Banklar Markaziy bank tomonidan beriladigan bank faoliyatini amalga oshirish huquqini beruvchi litsenziya asosida qonunchilik hujjatlariga muvofiq qimmatli qog‘ozlar bog‘liq bilan operatsiyalarni amalga oshirishlari mumkin. Bunda, qimmatli qog‘ozlarning ikkilamchi bozoriga joylashtirilgan aksiyalarning yigirma foizidan ortiq bo‘lmagan miqdorda fond birjasi listingiga kiritilgan aksiyadorlik jamiyatlarini aksiyalariga egalik qilishi belgilangan”[3].

1 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. “Adolat” milliy huquqiy axborot markazi, -T.:2022-y. – 152 b.
2 https://yuz.uz/news/bank-tizimi-va-fond-bozori-investitsion-jozibadorlik-nima-beradi
3 O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining 2023-yil 5-maydagi 10/5-son qaroriga 1-ilova (https://lex.uz/docs/6487097)

Tijorat banklarini fond birjasida emitent sifatida ishtirok etishi orqali banklar bozorida raqobatni yanada kuchaytirish mumkin. Aynan banklar bozoridagi eng sust raqobat bu banklarning fond bozoridagi ishtiroki bilan baholanadi. Shuning uchun fond bozorida ishtirok etuvchi banklarning raqobat bozoridagi ustunligini ta'minlashda ularning aksiyalari narxini barqaror bo'lishi muhim hisoblanadi.

Tijorat banklarini fond bozoridagi aksiyalar narxiga ta'sir qiluvchi omillarni korrelyatsion-regression tahlilini amalga oshirishda aynan qaysi ko'rsatkichlarni ta'siri eng yuqori bo'lishini aniqlash, bu banklarning fond bozoridagi faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Bugungi kunda tijorat banklari aksiyalar narxiga ta'sir qiluvchi omillarni mikro va makro jihatdan o'rganish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, "bank sektorining moliyaviy holati bank muassasalari faoliyatiga ta'sir qiluvchi ko'plab omillarga bog'liq. Korrelyatsiya-regressiya tahlili bu omillarni aniqlash va ularning ta'sir darajasini aniqlash uchun ishlatilishi mumkin. Korrelyatsiya-regressiya tahlili bir necha bosqichlardan iborat:

1) obyektni tanlash, muammoni shakllantirish va o'zaro bog'liq ko'rsatkichlarni tanlash.
2) statistik materiallarni to'plash va uni tekshirish.
3) xususiyatlar orasidagi bog'liqlikni o'rganish.
4) regressiya modellarini qurish.
5) o'rganish natijalarini baholash va regressiya tenglamasining parametrlarini mantiqiy tahlil qilish"[4].

Ushbu tadqiqotchi fikricha tijorat banklari aksiyalari narx'ini tebranishini baholashda korrelyatsiya-regressiya tahlili orqaliamalga oshirish muhim deb hisoblaydi. Bizga ma'lumki aksiyalarni fond birjasidagi harakatini o'rganiuvchi usullarga fundamental, texnik va bozor kayfiyati muhim rol o'ynaydi. Ko'plab tadqiqotlarda aynan shu masalalarga alohida e'tibor qaratishgan.

Texnik fundamental tahlildan farqli o'laroq, u ichki omillarga qo'shimcha ravishda tashqi omillar ham zaxiralarga ta'sir qilishiga asoslanadi. Shuningdek, ushbu tahlil, qoida tariqasida, qisqa muddatli xarakterga ega bo'lgan texnik tahlildan farqli o'laroq, kelajakka qaratilgan. Fundamental tahlilda turli modellardan foydalanish mumkin: ehtimollik, ekonometrik, simulyatsiya va neyron tarmoqlar. Qimmatli qog'ozlar bozorini tahlil qilish yoki prognoz qilishning u yoki bu usulini tanlashda bozorlararo munosabatlarni, ya'ni turli bozorlar (tovar, moliyaviy va boshqalar) o'rtasidagi munosabatlarni ham hisobga olish kerak. Buning sababi shundaki, barcha faoliyat ko'rsatayotgan bozorlar bir bozordan ikkinchisiga o'tadigan investorlar kapitali uchun bir-biri bilan raqobatlashadi. "Kapitalning bu harakati kompaniya qimmatli qog'ozlari bozoridagi kotirovkalarning o'sish va pasayish tendensiyalarining shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, kapital qo'yilmalarning samaradorligi va kapital harakati firmaning adolatli va bozor qiymati o'rtasidagi farqni baholashga ta'sir qiladi"[5].

Ayrim olimlar fikricha "Tijorat bankining bozor qiymatini baholashning har bir usuli ham afzalliklarga, ham ma'lum kamchiliklarga ega. Taqqoslash asosida tijorat bankining qimmatli qog'ozlar bozorida eng katta investitsiya jozibadorligini ta'minlaydigan aksiyalarini baholash usullarini aniqlash kerak"[6] deb ta'kidlaydilar.

"... Aksiyalarning balans qiymati kompaniyaning o'z kapitali (ustav kapitali+zaxiralar+sof foyda) qiymatini muomaladagi oddiy aksiyalar soniga bo'lish yo'li bilan olinadi..."[7]. Bunda tadqiqotchi fikricha keng tahlil o'tkazish shart emas, balki oddiy usulda aniqlash mumkin deb izohlaydi.

Bizga ma'lumki korrelyatsion tahlilning asosiy vazifalari bog'lanish kuchini baholash va korrelyatsiya mavjudligi va mustahkamligi haqidagi statistik farazlarni tekshirishdan iborat. Iqtisodiy jarayonlarga ta'sir etuvchi omillarning hammasi ham tasodifiy o'zgaruvchilar emas. Shuning uchun iqtisodiy hodisalarni tahlil qilishda odatda tasodifiy va tasodifiy bo'lmagan o'zgaruvchilar o'rtasidagi munosabatlar hisobga olinadi. Bunday munosabatlar regressiya, ularni o'rganuvchi matematik statistika usuli esa regressiya tahlili deb ataladi. "Omilli tahlil usullari mavjud gipotezani tasdiqlashi yoki ko'p sonli kuzatishlar asosida yangi gipotezani shakllantirishi mumkin. Omilli tahlilini qo'llash sohasidan qat'i nazar, statistik usul sifatida ko'rib chiqish zarur"[8].

"Bank aksiyalarining bozor qiymatini baholash tashkilotning investitsiyalar nuqtayi nazaridan jozibadorligini aniqlash va aksiyaning adolatli narxini hisoblash uchun ko'paytmalarni tahlil qilishni o'z ichiga olgan fundamental tahlildan boshlanishi kerak"[9].

4 https://bstudy. net /762654/ ekonomika/ korrelyatsionno _regressionnyy_ metod_analiza_ bankovskoy _deyatelnosti? ysclid= lhitjz69yr9593081
5 Аибиэкэ, Адилицзян. Расчеты взаимосвязи рынка акций и экономического развития на основе факторного анализа / Адилицзян Аибиэкэ. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2018. – № 24 (210). – С. 112-116.
6 https://sovman.ru/article/7101/?ysclid=lhoauvhfo6325967224
7 Kilyachkov A.A., Chaldayeva L.A. Securities Market and exchange business/ Kilyachkov A. A., L. A. Chaldayeva. M.: Yurist, 2011. 704 p.
8 https://banki.bobrodobro.ru/433
9 https://nrm.uz/contentf?doc=697787_ &products=1_vse_zakonodatelstvo_ uzbekistana&ysclid= lhonjn0vw 0715732386

Olib borilgan tadqiqotlarda asaosiy e'tibor ko'proq fundamental tahlil asosida aksiyalar narxiga ta'sir qiluvchi omillarga e'tibor qaratilgan. Bizga ma'lumki fond bozorida aksiyalar narxini keskin tebranishi oqibatida turli holatlar yuzaga keladi. Ushbu holatlarni to'g'ri baholash orqali aksiyalar narxini keyingi holatiga baho berish mumkin bo'ladi.

TADQIQOT METADOLOGIYASI

Ushbu maqolada tijorat banklarining aksiyalar narxiga ta'sir qiluvchi omillarni ta'sir darajasini korrelyatsion-regression tahlilini amalga oshirishda tanlov funksiyasi sifatida EBO modulidan foydalanish orqali ularga ta'sir qiluvchi omillarga baho beriladi. Metodologik jihatdan ushbu ko'rsatkichga ta'sir qiluvchi omillardan kelib chiqib tijorat bankining aksiyasini narxini barqarorligiga baho beriladi.

Tijorat banklarining aksiyalar qiymatini aniqlash bo'yicha baholash faoliyatida ekspertlar baholash metodologiyasini tanlashda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu nafaqat mablag'larni jalb qilish va qo'shimcha xarajatlarning bir qismini bank bo'linmalari xarajatlariga kiritish uchun xarajatlar darajasini aniqlashning qiyinligi bilan, balki tijorat bankining bozor kapitallashuvi ko'rsatkichi bo'lganligi bilan ham izohlanadi., Bank aksiyalarining umumiy qiymati uning moliyaviy natijalariga qarab ko'tarilishi yoki kamayishi sababli, kapitallashuv uning ma'lum bir davrdagi faoliyati samaradorligini baholashga yordam beradi. Bozor kapitallashuvi barcha muomaladagi aksiyalarning bozor bahosi va ushbu aksiyalar sonining mahsuloti sifatida hisoblanadi. Kapitallashtirishning muqobil hajm mezonlariga nisbatan yana bir afzalligi bor: u bozordagi banklarning haqiqiy vaznini bir xil aksiyalarning potensial xaridoriga beradi.

Yuqorida keltirib o'tilgan modul asosida amalga oshiriladigan mexanizmni har bir bosqichiga to'xtalib o'tamiz. Buning uchun ushbu EBO modulini hisoblash metodikasi bilan tanishib chiqamiz. Uning hisoblash formulasi quyidagicha:

$$V = SK_t + \sum_{t=1}^{\infty} \frac{E[\Delta x_t]}{(1+i)^t} \quad (1)$$

Bu yerda, tijorat bankining t vaqtdagi sof kapitali, matematik kutilma qiymati, diskont stavkasi.

$$\Delta x_t = x_t - i * SK_{t-1} \quad (2)$$

Bu yerda, tijorat bankining t vaqtdagi daromadi.

Yuqorida keltirilgan formulalardan foydalangan holda tijorat bankini yillar kesimida EBO ko'rsatkichini hisoblab topamiz.

1-jadval: "O'zsanoatqurilishbankining" ko'rsatkichlari (mlrd. so'm)[10]

Yillar	Sof foyda	O'z kapitali
2005	2286231	23843703
2006	8053602	30526495
2007	11714821	47882616
2008	15106843	112709618
2009	5978624	123222616
2010	12692881	136972616
2011	16154254	161227616
2012	25529707	259550820
2013	39861753	326305625
2014	34201296	622516198
2015	75884649	706982981
2016	86554679	760300000
2017	89933654	146000000
2018	219396000	1884900000
2019	604500000	464000000
2020	806900000	464000000
2021	998200000	464000000
2022	588900000	464000000

10 Tijorat banki ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

Diskont stavkasi 15 % ga teng.

$$\Delta x_{2005} = x_{2005} - i * SK_{t-1} = 2286231 - 0.15 * 30526495 = -1290324{,}45$$

$$V_{2005} = SK_t + \sum_{t=1}^{\infty} \frac{E[\Delta x_t]}{(1+i)^t} = 23843703 - \frac{1290324}{(1+0{,}15)} = 2272682$$

Xuddi shunday qolgan yillar uchun EBO ko‘rsatkichlarini hisoblab topamiz. Natijada quyidagi diagrammaga ega bo‘lamiz.

1-rasm: O‘zsanoatqurilishbankining EBO modeli orqali ko‘rsatkichlar tahlili[11]

EBO ko‘rsatkichlari asosida olingan tahlillariga ko‘ra quyidagicha xulosaga kelish mumkin. Birinchidan, EBO ko‘rsatkichlari bankning o‘z kapitali bilan to‘g‘ridan to‘g‘ri bog‘lanishga ega bo‘lib, 2017-yilda eng katta qiymatga ega bo‘lgan bo‘lsa, 2019-yilga kelib qiymati keskin o‘zgarishga sabab bo‘lgan. Ikkinchidan, EBO ko‘rsatkichlarini sof foydadan ayirmasi tekshirilganda bankning ko‘rsatkichlari 2019-2022-yillar oralig‘ida salbiy ko‘rsatkichga ega bo‘lgan. Bizga ma’lumki ushbu ko‘rsatkich musbat qiymatlarida bank aksiyalari narxi barqaror hisoblanadi.

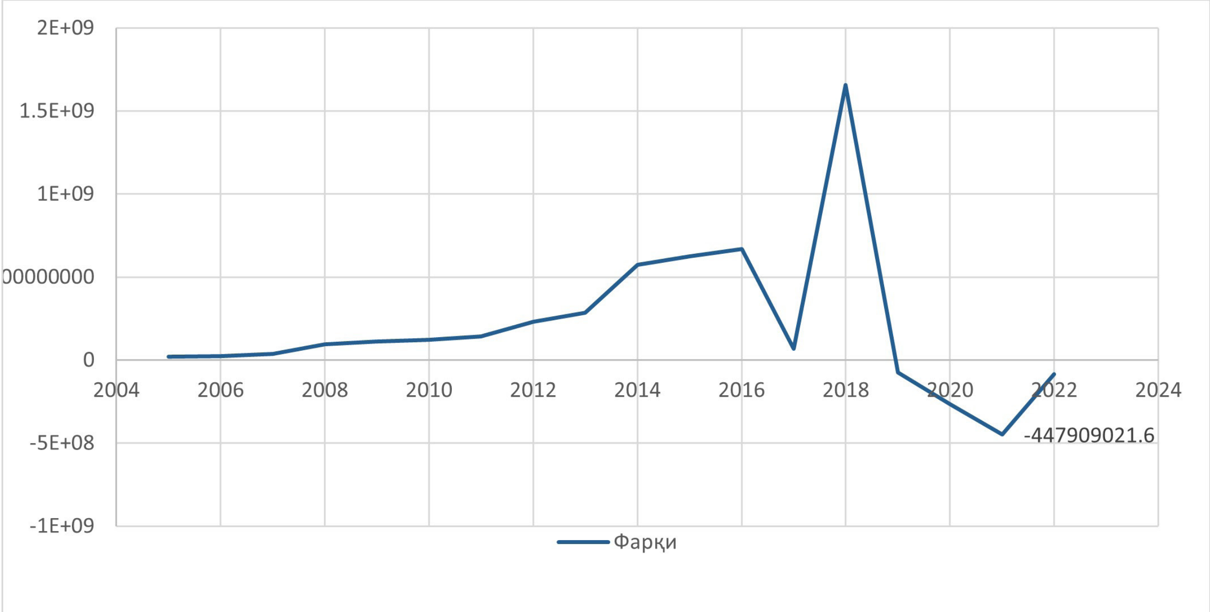

2-rasm: O‘zsanoatqurilishbankining EBO modeli ko‘rsatkichlaridan sof foyda ko‘rsatkichlari ayirmasi tahlili[12]

11 Muallif tomonidan tayyorlangan.
12 Muallif tomonidan tayyorlangan.

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

Bankning keyingi uch yil ichidagi ko‘rsatkichini pasayishi uning aksiyalar narxini nobarqaror ekanligidan dalolat beradi. Uchinchidan, bank ustav kapitalini keyingi uch yil ichida deyarli o‘zgarmaganligi ham ushbu ko‘rsatkichning pasayishiga sabab bo‘lgan. To‘rtinchidan, bu esa bankning banklararo raqobat bozorida ko‘rsatkichlarini pasayishiga olib kelgan.

Olingan tahlil asosida tijorat bankining aksiyalar narxiga ta’sir qiluvchi omillarini ta’sirini o‘rganishda o‘zgarmas funksiya sifatida EBO ko‘rsatkichlarini olish, bankning aksiyalar narxiga ta’sir qiluvchi omillarini aniq ifodalash imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligida 2022 yil 9 dekabrda 3400-son bilan ro‘yxatga olingan O‘zbekiston Respublikasi moliya vazirining 2022 yil 10 noyabrdagi 61-son buyrug‘iga asosan bir aksiyaga to‘g‘ri keladigan foyda - bazaviy ko‘rsatkich to‘g‘risidagi ma’lumotning maqsadi hisobot davri mobaynida bosh tashkilotning har bir oddiy aksiyasiga to‘g‘ri keladigan tashkilotning faoliyati natijasi ulushi bo‘yicha ko‘rsatkichni ta’minlashdan iborat etib belgilangan.

Tashkilot imtiyozli aksiyalarni diskont bilan sotganligi evaziga past qiymatli dastlabki dividendni yoki investorlar imtiyozli aksiyalarni premium bilan xarid qilganligi evaziga keyingi davrlarda bozor darajasiga nisbatan yuqori qiymatli dividendni ta’minlaydigan imtiyozli aksiyalar ba’zida dividend normasi o‘sib boradigan imtiyozli aksiyalar deb yuritiladi. Dividend normasi o‘sib boradigan imtiyozli aksiyalar bo‘yicha har qanday dastlabki chiqarilgan diskont yoki mukofot summasining amortizatsiyasi effektiv foiz stavkasi usuli orqali taqsimlanmagan foydada aks ettiriladi va bir aksiyaga to‘g‘ri keladigan foydani hisoblash maqsadida imtiyozli aksiyalar bo‘yicha dividend sifatida hisobga olinadi.

Davr mobaynida muomaladagi oddiy aksiyalarning o‘rtacha tortilgan miqdoridan foydalanish har qanday paytda muomalada bo‘lgan aksiyalarning miqdori ko‘proq yoki kamroq bo‘lishi natijasida davr mobaynida aksiyadorlar kapitali summasining tebranishi mumkinligini aks ettiradi. Davr mobaynida muomaladagi oddiy aksiyalarning o‘rtacha tortilgan miqdori - davr mobaynida qayta xarid qilingan yoki chiqarilgan oddiy aksiyalarning vaqt omili bo‘yicha tortilgan koeffitsiyentga ko‘paytirilgan miqdoriga tuzatilgan davr boshida muomaladagi oddiy aksiyalarning miqdori hisoblanadi. Vaqt omili bo‘yicha tortilgan koeffitsiyent aksiyalarning muomalada bo‘lgan kunlar sonining hisobot davridagi jami kunlar sonidagi ulushidir; ko‘p holatlarda ushbu o‘rtacha tortilgan qiymatning asoslangan tarzda yaxlitlangan miqdoridan foydalanish mumkin.

Davr mobaynida va taqdim etilgan barcha davrlardagi muomaladagi oddiy aksiyalarning o‘rtacha tortilgan miqdori, potensial oddiy aksiyalarni konvertatsiya qilishdan tashqari, resurslardagi tegishli o‘zgarishsiz muomaladagi oddiy aksiyalar miqdorini o‘zgartirgan hodisalarni hisobga olgan holda tuzatilgan bo‘lishi lozim.

Bir aksiyaga to‘g‘ri keladigan foyda - ko‘rsatkichini hisoblash maqsadida, chiqarilishi nazarda tutilgan oddiy aksiyalarning o‘rtacha bozor narxi davr mobaynidagi oddiy aksiyalarning o‘rtacha bozor narxi asosida hisoblanadi. Nazariy jihatdan, tashkilotning oddiy aksiyalari bo‘yicha har bir bozor operatsiyasi o‘rtacha bozor narxini aniqlashda foydalanilishi mumkin. Lekin, amaliy jihatdan, odatda haftalik yoki oylik narxlarning oddiy o‘rtachasi odatda yetarli bo‘ladi.

Umuman olganda, “o‘rtacha bozor narxini aniqlashda bozorning yopilish narxlari yetarli bo‘ladi. Lekin, narxlarning tebranishi keng bo‘lganida, eng yuqori va eng past narxlarning o‘rtachasi odatda munosibroq narxni hosil qiladi. O‘rtacha bozor narxini hisoblashda foydalanilgan usul, agar shartlar o‘zgarganligi sababli munosib bo‘lmay qolmasa, izchil ravishda foydalaniladi. Masalan, nisbiy barqaror narxlarning bir necha yillari uchun o‘rtacha bozor narxini hisoblashda bozorning yopilish narxlaridan foydalanadigan tashkilot, agar narxlar keng tebranishni boshlaganda va bozorning yopilish narxlari bundan buyon munosib o‘rtacha narxni hosil qilmasa, eng yuqori va eng past narxlarning o‘rtachasidan foydalanishi mumkin”[13].

Yuqoridagi holatlardan kelib chiqib, “O‘zsanoatqurilishbank” aksiyadorlik jamiyati ko‘rsatkichlaridan foydalangan holda ularning aksiyalari narxiga ta’sir qiluvchi omillarni korrelyatsion-regression tahlilini ko‘rib chiqamiz. Bunda aksiyadorlik jamiyatining 2005-2022-yillardagi ma’lumotlaridan foydalanamiz. Buning uchun quyidagi ko‘rsatkichlarni tanlab olamiz: u – EBO qiymati: x_1 – davr uchun foyda, x_2 – bankning sof foy CIR (umumiy rentabellik), x_3 – Sof foiz marjasi, x_4 – ROA aktivlar rentabelligi (soliq to‘languncha foydani/jami aktivlarga nisbati*100), x_5 – markaziy bankning qayta moliyalashtirish stavkasi, x_6 – inflyatsiya darajasi.

13 https://nrm.uz/ contentf?doc=697787_ &products=1_vse_zakonodatelstvo_ uzbekistana&ysclid= lhonjn0vw 0715732386

2-jadval: "O'zsanoatqurilishbank" ko'rsatkichlari[14]

Yillar	Ko'rsatkichlar							
	EVO qiymati	Davr uchun foyda	CIR	Sof foiz marjasi	ROE	ROA	MB qayta moliyalashtirish stavkasi	Inflyatsiya darajasi
2005	22,7	2,2	20,1	0,11	9,59	0,7	16	5,2
2006	33,1	8,1	64,8	0,13	26,38	1,26	16	4,7
2007	50,8	11,7	26,6	3,73	24,47	1,51	14	5,1
2008	111,6	15,1	22,2	2,82	13,4	1,24	14	4,9
2009	117	5,9	8,9	2,5	4,85	0,45	14	4,7
2010	133,6	12,6	42	2,26	9,27	0,8	14	5
2011	158,2	16,1	42,8	2,45	10,02	0,63	12	4,7
2012	255,2	25,5	20,9	2,19	9,84	0,71	12	4,9
2013	323,7	39,8	26,6	2,5	12,22	0,75	12	5,2
2014	607,8	34,2	18,9	2,3	5,49	0,53	10	5
2015	700,4	75,8	34,8	2,14	10,73	1	9	4,1
2016	755,2	86,7	35	2,31	11,4	0,84	9	8,9
2017	1570,6	899,3	26,6	1,46	61,6	3,7	9	9,6
2018	1875,9	219,4	44,1	2,16	11,64	0,71	14	20,1
2019	529,7	219,4	65,1	3,23	7,7	1,98	16	13
2020	542,7	600,5	44,6	3,99	12,69	2,15	15	14,3
2021	550,3	798,2	36,8	4,7	12,1	1,92	14	11,1
2022	505,9	998,2	29,6	4,6	13,8	0,62	14	9,8

Bu yerda, CIR (umumiy rentabellik) Foyda/umumiy xarajatlarga*100, Sof foiz marjasi (foizli daromadlar-foizli xarajatlar)/jami aktivlar*100, ROE (sof foydani – o'z kapitaliga nisbati)*100, ROA aktivlar rentabelligi (soliq to'languncha foydani/jami aktivlarga nisbati*100) asosida hisoblab topilgan.

Olingan ma'lumotlarni ko'p omilli korrelyatsion-regression tahlil orqali ularning bog'liqlik jadvalini tuzib olamiz. Bu quyidagi ko'rinishda bo'ladi.

3-jadval: "O'zsanoatqurilishbank" aksiyalari narxiga ta'sir qiluvchi omillarning korrelsion-regression tahlili[15]

Регрессионная статистика					
Множественный R	0,973661683				
R-квадрат	0,948017073				
Нормированный R-квадрат	0,911629024				
Стандартная ошибка	152,0479102				
Наблюдения	18				
Дисперсионный анализ					
	df	SS	MS	F	Значимость F
Регрессия	7	4216152,774	602307,5392	26,05297893	1,19593E-05
Остаток	10	231185,6701	23118,56701		
Итого	17	4447338,444			

14 Ma'lumotlar muallif tomonidan internet saytlari asosida tayyorlangan (https://akhancem.uz/lat/info4.html, https://cbu.uz/oz/).
15 Muallif tahlili asosida ishlab chiqildi.

	Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%
Y-пересечение	1256,707057	271,5132518	4,628529358	0,00093828	651,7378317
Переменная X 1	0,024719876	0,191076025	0,12937194	0,899628513	-0,401024038
Переменная X 2	-2,842447326	3,020988939	-0,940899614	0,368929138	-9,573630152
Переменная X 3	-80,83714891	45,35377566	-1,782368672	0,105022063	-181,8916585
Переменная X 4	10,97918512	6,467493911	1,697594969	0,120433421	-3,431289335
Переменная X 5	-88,21718894	92,63282841	-0,952331808	0,36337977	-294,6159929
Переменная X 6	-106,3833941	17,36886048	-6,124949543	0,00011195	-145,0836269
Переменная X 7	109,7614941	11,30509551	9,709028459	2,08222E-06	84,57217153

Tahlil to'plami yordamida amalga oshirilgan regressiya va korrelyatsion tahlil natijalarini 3-jadvalda ko'rish mumkin. Regressiya tenglamasi "koeffitsiyentlar" ustunida ko'rsatilgan ma'lumotlarga muvofiq tuziladi. "u-kesishish" chizig'i "1260.70 erkin atamasining qiymatini va tegishli statistikani, "o'zgaruvchan x_1– "o'zgaruvchan x_7" satrlarini – regressiya koeffitsiyentlarining qiymatlarini va tegishli statistikani ko'rsatadi. Regressiya tenglamasi quyidagi shaklga ega:

$$Y=1256,70+0,024719876x1 -2,842447326x2-80,83714891x3+10,97918512x4-88,21718894x5-106,3833941x6+109,7614941\ x7 \quad (3)$$

Ushbu regressiya uchun ko'p korrelyatsiya koeffitsiyenti R = 0,973 (juda yuqori), bu tanlangan omillar va bankning EBO qiymati o'zgarishi o'rtasidagi munosabatlarning yuqori yaqinligini ko'rsatadi.

u funksiyasiga eng kuchli ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillarni tanlash kerak, chunki ko'p sonli omillarni o'z ichiga olgan model beqaror: u omillarning tegishli o'zgarishlari bilan u dagi o'zgarishlarni obyektiv aks ettirmaydi. Tanlov maxsus statistik xususiyatlarning qiymatlarini tahlil qilishga asoslangan. Asosiy omillarni tanlash tartibi quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi.

Multikollinearlik omillarini tahlil qilish va uni istisno qilish. Multikollinearlikni aniqlash y va x omillari o'rtasidagi juftlik korrelyatsiyasi koeffitsiyentlarining qiymatlarini tahlil qilish orqali amalga oshiriladi. Agar g > 0,7 bo'lsa, unda u va x omillari multikollineardir.

Bir biriga bog'liq bo'lgan korrelyatsiya koeffitsiyentlarini olish uchun korrelyatsiya matritsasini hisoblash kerak.

4-jadval: Bir biriga bog'liq bo'lgan korrelyatsiya koeffitsiyentlarini olish uchun korrelyatsiya matritsasi[16]

	Столбец 1	Столбец 2	Столбец 3	Столбец 4	Столбец 5	Столбец 6	Столбец 7	Столбец 8
Столбец 1	1							
Столбец 2	0,462203728	1						
Столбец 3	0,111809071	0,068694638	1					
Столбец 4	0,022237471	0,508543931	-0,027261924	1				
Столбец 5	0,402406607	0,453924006	0,039881383	-0,221273999	1			
Столбец 6	0,391548556	0,586085268	0,247134792	0,1108138	0,784810818	1		
Столбец 7	-0,40611184	-0,034311371	0,354024259	0,068303662	-0,261718973	-0,07417	1	
Столбец 8	0,728889701	0,51543314	0,40811805	0,33520572	0,060708134	0,326163	0,208387	1

Ko'rib chiqilayotgan misolda multikollinearlik mavjud bo'lib (ma'lumotlar bir biriga ta'sirchan): x1 va x8 omillar o'rtasida (ular orasida bog'langan korrelyatsiya koeffitsiyenti hisoblanadi 0.72) ga teng; x5 va x6 omillar o'rtasida (0.78); x2 va x6 omillar o'rtasida (0.58); x1 va xb omillar o'rtasida (0.79); x2 va x4 omillar o'rtasida (0.50) ga teng bo'lgan.

Multikollinearlikni bartaraf etish uchun omillardan biri modeldan chiqarib tashlanadi. Quyidagi statistik xususiyatlarni baholash paytida chiqarib tashlanadigan omillar aniqlanadi: omil va funksiya o'rtasidagi juft korrelyatsiya koeffitsiyenti yuqori bo'lgan bog'lanishlar qoldiriladi.

Omillar (x) ning qaram o'zgaruvchi (u) bilan yaqinligini tahlil qilish uchun omil va funksiya (r) o'rtasidagi juftlik korrelyatsiyasining qiymatlaridan foydalaniladi. r ning qiymati korrelyatsiya matritsasida ham ko'rsatilgan.

16 Muallif tahlili asosida ishlab chiqildi.

rxy= 0, ya'ni y bilan bog'liq bo'lmagan omillar birinchi navbatda chiqarib tashlanishi kerak. Eng past qiymatga ega bo'lgan omillar modeldan chiqarib tashlanishi mumkin. Bizning misolimizda x omil multikol-chiziqli to'rt omil bilan x2, x3, x5, xb teskari bog'liqni yuzaga keltirmoqda. Biroq, g = 0,728 bilan ulanishning eng katta yaqinligiga ega va uni keyingi tahlil qilish uchun qoldirish mumkin. Omil x4, x omillar bilan multikollinear bo'lib, u bilan kamroq bog'liq (g = 0,022), shuning uchun bu omil modeldan potensial ravishda chiqarib tashlanadi. x4 omilni olib tashlash orqali biz x2 va x4 omillari orasidagi ko'p chiziqlilikni olib tashlaymiz. x2 va xb omillar bir-biri bilan multikollinear bo'lib (g = 0,50 va g = 0,58) bilan ulanish darajasi yuqori hisoblanadi.

Keyingi bosqichda omillarni koeffitsiyentlarini tahlil qilish bo'lib, bunda qaysi omillar o'rtachakvadratik og'ish holati va regressiya koeffitsiyentlari orqali ularning koeffitsiyentlarini hisoblab topamiz. Natijada quyidagi jadvalga ega bo'lamiz.

5-jadval: Ta'sir qiluvchi omillar koeffitsiyentini hisoblash ko'rsatkichlari[17]

Кўрсаткичлар	Регрессия коэффициенти	Ўртачаквадратик оғиш	Коэффициент
Y-пересечение	1256,70706	354,36797	
Переменная X 1	0,02472	358,48018	0,02501
Переменная X 2	-2,84245	348,00469	-2,75939
Переменная X 3	-80,83715	335,56921	-77,94854
Переменная X 4	10,97919	321,55050	10,52052
Переменная X 5	-88,21719	306,56823	-84,10681
Переменная X 6	-106,38339	288,94116	-100,26656
Переменная X 7	109,76149	273,62830	103,94452

Bunda, x omillarni koeffitsiyenti orqali tahlil natijasiga ko'ra x2, x3, x5, xb omillarni chiqarib tashlaymiz.

Keyingi bosqichda regressiya koeffitsiyentlarini statistik ahamiyatga ega ekanligini tekshiramiz. Tekshirish ikki usulda amalga oshiriladi: Styudent mezoniga va Fisher mezoniga muvofiq. Bizning misolimizda bizning statistik ahamiyatini Styudent mezoniga muvofiq tekshirishga e'tibor qaratamiz:

$$t_k = \frac{a_k}{S_{a_k}} \quad (4)$$

Bu yerda, a_k – k omilning regressiya koeffitsiyenti, S_{ak} – a_k ning standart og'ishini baholash parametri. Bizning misolimizda regressiya funksiyasini bajarishda Styudentning mezoni allaqachon hisoblab chiqilgan.

O'zgaruvchilarni qaram o'zgaruvchiga ahamiyatsiz ta'siri tufayli tahlildan chiqarib tashlash to'g'risida yakuniy qaror qabul qilishdan oldin, omillarning birgalikdagi ta'sirini o'rganish amalga oshiriladi. Biz yuqorida ko'rib chiqqanimizdek bank aksiyalariga ta'sir qiluvchi omillardan faqat uchtasini tanlab oldik. Shunga asosan ularni ta'sir darajasini ko'rib chiqamiz.

6-jadval: Korxona aksiyalari narxiga ta'sir qiluvchi omillarning korrelsion-regression tahlili[18]

Регрессионная статистика					
Множественный R	0,817154582				
R-квадрат	0,66774161				
Нормированный R-квадрат	0,596543384				
Стандартная ошибка	324,8808035				
Наблюдения	18				
Дисперсионный анализ					
	df	SS	MS	F	Значимость F
Регрессия	3	2969672,934	989890,9779	9,378627024	0,001182543
Остаток	14	1477665,511	105547,5365		
Итого	17	4447338,444			

17 Muallif tahlili asosida ishlab chiqildi.
18 Muallif tadqiqoti asosida ishlab chiqildi.

	Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%
Y-пересечение	-396,3952871	192,5754677	-2,058389325	0,058667758	-809,4285867
Переменная X 1	-0,175886737	0,308580266	-0,56998699	0,577719449	-0,837725583
Переменная X 2	16,26555313	7,051685653	2,306619145	0,036884267	1,141191616
Переменная X 3	88,01961791	21,24466046	4,143140724	0,000994777	42,45435297

Regressiya tenglamasi quyidagi shaklga ega:

Y=-396,3952871-0,175886737x1+16,26555313 x2+88,01961791 x3 (5)

Ushbu regressiya uchun ko'p omilli korrelyatsiya koeffitsiyenti R = 0,817 (yuqori), bu tanlangan omillar va bankning aksiyalari narxini o'zgarishi o'rtasidagi munosabatlarning yuqori yaqinligini ko'rsatadi.

Bir biriga bog'liq bo'lgan korrelyatsiya koeffitsiyentlarini olish uchun korrelyatsiya matritsasini hisoblash kerak.

7-jadval: Bir biriga bog'liq bo'lgan korrelyatsiya koeffitsiyentlarini olish uchun korrelyatsiya matritsasi[19]

	Столбец 1	Столбец 2	Столбец 3	Столбец 4
Столбец 1	1			
Столбец 2	0,462203728	1		
Столбец 3	0,402406607	0,453924006	1	
Столбец 4	0,728889701	0,51543314	0,060708134	1

Korrelyatsiya va regressiya tahlilida munosabatlarning ishonchliligini (moddiyligini) tekshirishda quyidagi formulalardan foydalaniladi[20].

$$F = \frac{(D_m - D_{m1})(n-m-1)}{(m-m1)(1-D_m)} \quad (6)$$

Bu yerda, D_m – omillar soni bo'lgan *m* ishonchlilik diterminatsiya koeffitsiyenti, D_{m1} – omillar soni m_1 bo'lgan diterminatsiya koeffitsiyenti, n – o'rganilayotgan kuzatuvlar soni, m – tanlab olingan omillar soni. Biz tahlillarimizda , D_m = 0,9480, D_{m1} = 0,2786, n = 18, m = 7 ga hamda m_1 3 ga teng.

Natijalarni formulaga qo'yib hisoblasak quyidagi ko'rsatkichga ega bo'lamiz:

$$F = \frac{(D_m - D_{m1})(n-m-1)}{(m-m1)(1-D_m)} = \frac{(0.9480 - 0.2786)(18-7-1)}{(7-3)(1-0.2786)} = 2.319735$$

Fischer taqsimotining kritik nuqtalari jadvalida biz F - mezonning α = 0,05 muhimlik darajasidagi kritik qiymatini asosida $F_{m-m1}(m_1)=F_4$ (3) erkinlik darajalari sonini topamiz, bu 6,59 ga teng. F-mezonning hisoblangan qiymati jadvaldan kichik bo'lgani uchun F(2,319<6,94) regressiya tenglamasi muhim deb tan olinadi. Binobarin, ilgari chiqarib tashlangan omillar birgalikda u o'zgaruvchisiga statistik jihatdan sezilarli ta'sir ko'rsatmaydi. Endi tanlangan modelni adekvatliligini aniqlaymiz. Buning uchun quyidagi formuladan foydalanamiz:

$$F = \frac{D(n-m-1)}{m(1-D)} \quad (7)$$

Bu yerda, D diterminatsiya koeffitsiyenti bo'lib, uning qiymati 0,527 gateng. m-tanlangan omillar soni bo'lib, uning qiymati 3 ga teng, n – o'rganilayotgan kuzatuvlar soni bo'lib, u 18 ga teng.

$$F = \frac{0{,}527^2(18-3-1)}{3(1-0{,}527^2)} = 5{,}19$$

Fischer taqsimotining kritik nuqtalari jadvalida biz F – mezonning α = 0,05 muhimlik darajasidagi kritik qiymatini asosida F2(6) erkinlik darajalari sonini topamiz, bu 5,14 ga teng. F-mezonning hisoblangan qiymati jadvaldan katta bo'lgani uchun F(5,19 >5,14) model adekvat deb tan olinadi.

19 Muallif tadqiqoti asosida ishlab chiqildi.
20 https://studref.com/663902/menedzhment/primer_postroeniya_mnogofaktornoy_korrelyatsionno_regressio

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

8-jadval: O‘rtacha xatolikni topish matritsasi[21]

	Qoldiq	y funksiya qiymatlari	O‘rtacha xatolikni hisoblash
y1	-932,485047	3932,485047	-23,71236091
y2	951,9847348	4448,015265	21,40246105
y3	2280,546761	5569,453239	40,94740835
y4	-1977,952108	12097,95211	-16,34947874
y5	-2490,968103	18860,9681	-13,20700024
y6	2600,892046	21043,10795	12,35982846
y7	-2486,094698	28016,0947	-8,873808874
y8	-3228,168453	31058,16845	-10,39394341
y9	5282,244867	32717,75513	16,14488783
		O‘rtacha qiymat	2,492878871
		O‘rtacha xatoli	0,024928789

Bizning misolimizda taxminiy xato ruxsat etilgan qiymatdan oshmaydi (0,024% < 5%), bu regressiya tenglamasini tanlashning juda yuqori sifatini ko‘rsatadi individual omillarning natijaviy ko‘rsatkichga ta’sirini tavsiflash uchun ishlatiladigan maxsus ko‘rsatkichlarni hisoblash – elastiklik koyeffitsiyenti, bu boshqa omillarning belgilangan qiymatlari bilan argumentning 1% ga o‘zgarishi bilan funksiyaning o‘rtacha necha foizga o‘zgarishini ko‘rsatadi. Uning hisoblash formulasi quyidagicha ko‘rinishda bo‘ladi:

$$Э_k = a_k * \frac{\overline{x_k}}{\overline{y}} \quad (8)$$

Bu yerda, $Э_k$ - k-chi ko‘rsatkichning elastiklik koeffitsiyenti.

9-jadval: Elastiklik koeffitsiyentini hisoblash matritsasi[22]

	Ўртача қийматлар	Регрессия коэффициенти	Ўртача квадратик оғиш	Эластиклик коэффициенти	Вариация коэффициенти
Y-пересечение	511,4764	508,3026257	354,36797		
Переменная X 1	342,7406	0,897155337	358,48018	0,601184255	1,045922718
Переменная X 2	12,87621	2,141892954	321,5505	0,080467454	24,97244919
Переменная X 3	4,444094	-115,4610496	273,6283	-39,85021662	61,57122239

Bizning misolimizdagi elastiklik koeffitsiyentlarining qiymatlari mos ravishda E_1 = 0,60, E_2 = 0,08 hamda E_3 = -39,85 bo‘lib chiqdi. Demak, bank foydasini 1% ga o‘zgarishi bilan funksiya 0,60% ga o‘zgaradi; ROE ning 1% ga o‘zgarganda, funksiya 0,08% ga o‘zgaradi hamda inflyatsiya darajasi 1% o‘zgarishi bilan funksiya -39,8 % ga o‘zgaradi.

21 Muallif tadqiqoti asosida ishlab chiqildi.
22 Muallif tadqiqoti asosida ishlab chiqildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Korrelyatsiya-regressiya tahlili jarayonida ma'lum bo'ldiki, retrospektiv davrda tijorat banklarining EBO ko'rsatkichini o'zgarishini belgilovchi asosiy omillar quyidagilardir:

Bank sof foydasi, rentabellik ko'rsatkichi va inflyatsiya darajasi natijalarining o'zgarishi asosiy omillar sifatida belgilab olindi. Ko'rinib turibdiki, kelgusi davrda bankning EBO ko'rsatkichini oshirish uchun birinchi navbatda inflyatsiya darajasiga, sof foydasini oshishiga va rentabellikka alohida e'tibor qaratish zarur bo'ladi;

- inflyatsiyaning bir birlikka oshishi, bankning EBO ko'rsatkichini –308,38ga pasayishiga olib keladi. Xuddi shundan bank rentabelligini hajmini bir birlikka pasayishi, bankning EBO ko'rsatkichini – 380,13 ga pasayishiga olib keladi hamda bankning sof foydasini bir birlikka kamayishi bankning EBO ko'rsatkichini – 396,56 birlikka pasayishiga olib kelishi tahlil qilindi. Ushbu regressiya uchun ko'p omilli korrelyatsiya koyeffitsiyenti R = 0,817 (yuqori), bu tanlangan omillar va aksiyadorlik jamiyatining aksiyalari narxini o'zgarishi o'rtasidagi munosabatlarning yuqori yaqinligini ko'rsatdi;
- elastiklik koeffitsiyentlarining qiymatlari mos ravishda $E_1 = 0,60$, $E_2 = 0,08$ hamda $E_3 = –39,85$ ga tengligi aniqlandi. Demak, bank foydasini 1% ga o'zgarishi bilan funksiya 0,60% ga o'zgaradi; ROE ning 1% ga o'zgarganda, funksiya 0,08% ga o'zgaradi hamda inflyatsiya darajasi 1% o'zgarishi bilan funksiya –39,8 % ga o'zgarishi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. "Adolat" milliy huquqiy axborot markazi. –T.:2022 y. – 152 b.
2. Kilyachkov A.A., Chaldayeva L.A. Securities Market and exchange business/ Kilyachkov A. A., L. A. Chaldayeva. –M.: Yurist, 2011. –704 p.
3. Аибиэкэ, Адилицзян. Расчеты взаимосвязи рынка акций и экономического развития на основе факторного анализа / Адилицзян Аибиэкэ. – Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2018. – № 24 (210). – С. 112-116.
4. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг 2023 йил 5 майдаги 10/5-сон қарорига 1-илова (https://lex.uz/docs/6487097)
5. https://akhancem.uz/lat/info4.html, https://cbu.uz
6. https://banki.bobrodobro.ru
7. https://bstudy. net /762654/ ekonomika/ korrelyatsionno _regressionnyy_ metod_analiza_bankovskoy_deyatelnosti?ysclid=lhitjz69yr9593081
8. https://nrm.uz/ contentf?doc=697787_ &products=1_vse_zakonodatelstvo_ uzbekistana&ysclid= lhonjn0vw 0715732386.
9. https://nrm.uz/contentf?doc=697787_&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana&ysclid=lhonjn0vw715732386.
10. https://sovman.ru/article/7101/?ysclid=lhoauvhfo6325967224
11. https://studref.com/663902/menedzhment/primer_postroeniya_mnogofaktornoy_korrelyatsionno_regressio
12. https://www.hindawi.com/journals/js/2021/1089266.
13. https://yuz.uz/news/bank-tizimi-va-fond-bozori-investitsion-jozibadorlik-nima-beradi.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.